

Aggtelek — madártávlatból

Dr. Jakucs László — van-e barlangszerető, ki e nevet nem ismeri? — Az Észak-magyarországi Intéző Bizottság legutóbbi ülésén felszólalásában valahogy így fogalmazott: megvárható az intéző bizottság mely hite és elszántsága, mellyel, az aggtelek-jósvafői barlangvilágot fejlesztési kívánja.

A bizottság ülésén elhangzottak, nemkülönben a sok éves tapasztalatok alapján elmondható, hogy erre a mely híre és elszántságra valóban szükség van ahhoz, hogy ezt a természeti csodánkat, híres látványosságunkat az eddigienél is megfelelőbb módon kezeljük, gondozzuk. Nem mintha nem ismernék ország-határainkon túl is ezt a nevezetességet. Például a múlt évben 248 ezer ember látogatta meg a barlangrendszert, várható, hogy a kirándulók száma a későbbiekben ennél is nagyobb lesz. Eppen ezért — vagy ezért is — szükséges a nagyobb gondosság. Egyrészt, hogy többet kapjanak a látogatók, a barlangon kívül is, másrészt a környezet aktív védelméről is szó van.

A VÁTI ES AZ URBION

Örvendetes tény: Aggtelek — Domica térség rendezési tervtanulmányán csehszlovák és magyar szakemberek munkálkodnak. A mi részünkről a Városépítési Tudományos és Tervező Intézet, a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban pedig az URBION besztarcebányai irodájának szakemberei. A mindkét oldalon elkészült tervműveletek egyeztetése után a vizsgálati eredményeket is egyeztetették és megfogalmazták a közös gondokat, tennivalókat. A múlt év nyarán Budapesten a közös tervezői tárgyaláson mindkét koncepciót ismertették. Az országhatár két oldalán fekvő, egymástól geológiailag elválaszthatatlan egységet képező karsztvidék megvédése, sokoldalú hasznosítása közös erőfeszítéssel lehet sikeres és az erre irányuló munkák biztatóan haladnak.

UDULÓFALUK

Természetesen nem csupán a barlangról van szó, hanem a környékéről is. Az üdülő-körzet 21 települést foglal magába, az összetartozó megközelíti a 30 ezer hektárt. A mi tervtanulmányunk számol azzal, hogy ezeken a részekben a népesség inkább fogynak, mint növekszik. Ezt a folyamatot jó lenne megakadályozni, ha lehetséges. Ismét felvetődött Jósvafő, Egerszög, Tereszténye, Szőlősdaró, Varbóc és még néhány, más község üdülőfaluvá fejlesztésének terve. Ehhez azonban — mint az ülésen is elhangzott — jogi problémákat is rendezni kellene. Ismeretes, hogy jogszabályaink szerint két lakása senkinek sem lehet. Hiába akarna például valaki nem üdülőfaluban üdülőlt vásárolni, ott csupán lakást vásárolhat. De ezt csak akkor teheti, ha másuttal nincs magántulajdonú lakása.

Maga a barlangrendszer tudományos értékét tekintve nemzetközi jelentőségű kutatóterület. A hegység karsztvízszelvénye mindkét ország számára nagy jelentőséggel bír. A karsztot védő szakemberek a szántóföldi művelést károsnak tartják. De: megszüntethetünk bárhol is egy talpalatnyi termőföldet? Hiszen minden darabkára szükségünk van, még azokra is, amelyek — mint például a Bodrogközben — gyakorlatilag csak ráfizetéssel lehet dolgozni és azokra is, mint a karsztvidéken, amelyek szennyeznek.

Csupán ezek a jelzések is sejtethetik, milyen széles körű, alapos, körültekintő munkának kell megelőznie a környezet fejlesztési tervének elkészülését.

SZENNYEZŐDÉS

Maradjunk is a szennyező-dés témájánál, mellyel a

tervtanulmány — ha egyáltalán helyénvaló ez a kifejezés — és az ülésen felszólalók is sokat foglalkoztak. Idézet a VÁTI által elkészített írásos anyagból: "... a szennyvíz kezelését és a karsztvízkészlet védelme érdekében a tisztított szennyvíz karsztön kívüli felszíni befogadóba való bevezetését halaszthatatlanul meg kell oldani... A tisztított szennyvíz elhelyezésére a jelenlegi megoldás alkalmatlan... Jósvafő csatornahálózata ki kell építeni... Jósvafő alatt szennyvíztisztító-telepet kell építeni..."

Jakucs professzor felszólalásában utalt rá, hogy a szennyeződések elsősorban a mezőgazdasági vegyszerek elpusztítják a barlang évmilliói állapotát. (Dr. Gonda György államtitkár, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke pár hete, a megyei tanács székházában megtartott terv-egyeztető tárgyaláson szintén utalt, rákérdezett az említett terület szennyeződési problémájára.) Az intéző bizottság ülésén ugyancsak számos felszólaló sürgette a megoldást. Tudvalevő, hogy ez is sok pénzt igényel, de: Aggtelek — Jósvafő — van szó!

Es hadd utaljunk itt — ugyancsak az ülésen elhangzottak alapján — a szennyeződéseknek még egy formájára, éppen az Aggtelek — Jósvafő kifejezés kapcsán. A barlang látogatóinak száma az utóbbi években Aggteleken mindinkább növekszik, Jósvafőn pedig csökken. Az ülésen elhangzott: a közutadba Aggtelek névvel került be ez a barlang, ezért a látogatók túlnyomó többsége egyenesen ide indul. A barlang aggteleki részén a látogatás szinte sokkhatású, pedig Jósvafő, mint község sokkal inkább központja a karsztján és a barlangvilág itt ugyanolyan káprázatos. Jó lenne — mondták — ha ennek a vidéknek a nevét Aggtelek — Jósvafőként, tehát együttesen használnánk és üdvös, kívánatos lenne a látogatók hatalmas tömegét valamelyest megosztani, más bejáratokhoz, Jósvafőhöz is irányítani.

Kétséget nem férhet hozzá: valóban így lenne a helyes. De ugyancsak az ülésen hangzott el — amit a látogatók is tapasztalhatnak — hogy a jósvafői rész évek óta mind silányabb, elhanyagoltabb. Nem a barlang, hanem a környék, Jósvafőből a szállótól a Tengerszemig. Ahol éveken keresztül még kemping, teniszpálya volt, most ott gyomo-

sodik a terület. A sötányok elhanyagoltak, a csatornahálózat tönkrement. A töszaposodik, a kijelölt strandon szennyeződés miatt tilos a fürdés.

GYÓGYSZALLÓ

Természetes, hogy a gyógy-szállóról is szó esett az ülésen. Először ismeretes, hogy az egyik barlang, vagy inkább barlangrendszer levegője kitűnően gyógyítja a légúti megbetegedéseket. Ezt a lehetőséget a Borsodi Szénbányák Vállalat hasznosítja, elsősorban a bányászok gyógyítására, de mások, nem csupán bányászok is gyógyultak már itt.

Jönnének többen is, ha lenne hová. Gyógy-szálló, gyógy-szanatórium kellene, de egyelőre ideiglenes épület van itt, mely erre a célra nem, illetve igen mérsékelt alkalmas. A fejlesztés mikéntje, módja ugyancsak megfontolást igényel, elsősorban a lehetőségek pontos felmérésével, az adottságok figyelembevételével. És persze, nem utolsósorban az anyagiakkal. Magába a barlangba jelenleg csoportonként 60 ember fér be. Ha többen vannak, a felmérések szerint romlik a levegő összetétele, azaz gyógyhatása. Nem valószínű az sem, hogy egész évben lehetne hasznosítani a barlangot, mivel a levegő gyógyhatása, hőmérséklete szintén függvénye a kinti hőmérsékletnek.

HITTEL ES ELSZÁNTSÁGGAL

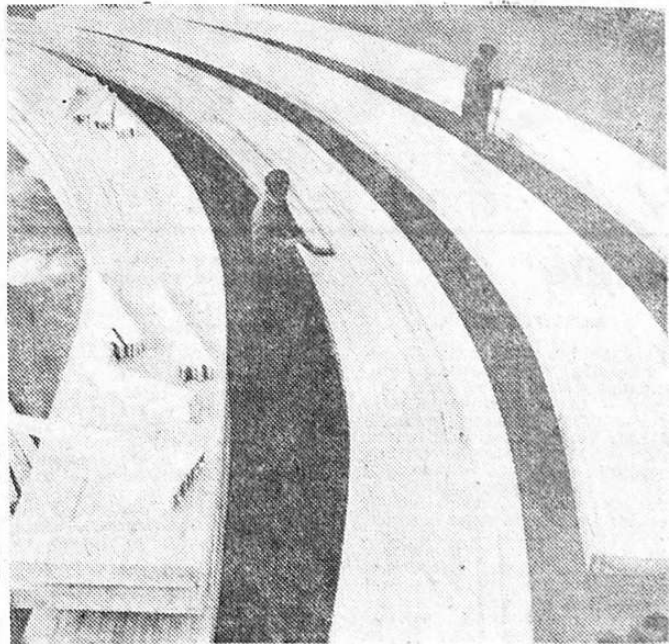
A terv 1985-öt és 1995-öt jelöli meg a terület fejlesztésének fontos dátumaként. Parkerdőről, utakról, szennyvíz-vezetésekről, egy-egy település csoport rendezési tervéről, tájvédelmi körzet tájrendezési tervéről és más, sok hasznos, érdekes elképzelésről van szó. A körzet idegenforgalmi feltárásáról, hasznosításáról és a környezet megfelelő védelméről.

Ennek a nagyarányú munkának az elkészítéséhez, pontos, részletes kidolgozásához — a megtervezéshez — még további, sok egyeztetésre van szükség. Ezután pedig: sok energiára, pénzre. Egyelőre messziről, mintegy madártávlatból látjuk az elképzeléseket, de ezek az elképzelések, vágyak előbb-utóbb valóra is válhatnak. Minden bizonnyal szükséges hozzá a mélyseges hit, elszántság, melyre a cikk elején utaltunk.

Priska Tibor

Uszodák, csarnokok építéséhez

Az AGROKOMPLEX velencei faragásüzemében 10–27 méter távolság áthidalására alkalmas, ragasztott faszerkezetek készülnek. A raktárak, uszodák, tornacsarnokok építésére alkalmas faelemekből évente több ezer köbméternyi gyártanak. A képen: felületkezelés növényi és állati károsítók ellen.

Döntött a Legfelsőbb Bíróság

Kilépett — elveszti a lakását

Egy vállalat női szerelőt alkalmazott és lakást is juttatott neki. A munkaszerződésben kikötötték: amennyiben a dolgozó munkaviszonyát tíz éven belül megszünteti, vagy fegyelmi elbocsátásnak, a lakás-használat-bavételi díjra kikötött részletfizetési kedvezményt elveszti, ezenkívül a lakást tízenöt napon belül kiürítve köteles a munkaadó rendelkezésére bocsátani. Cserékkasra nem tarthat igényt.

Másfél év múlva a szerelő munkahelyéről kilépett, s másutt helyezkedett el, de a vállalat bérletét felszólítás ellenére sem volt hajlandó elhagyni. Ezért korábbi munkaadója a lakás kiürítéséért a házaspár ellen pert indított. A tárgyaláson a szerelő azzal védekezett, hogy azért volt kénytelen munkaviszonyát megszüntetni, mert egészségre ártalmas munkahelyen foglalkoztatták. A járási és a megyei bíróság ellentétes ítéletei után törvényességi óvárra az ügy a Legfelsőbb Bíróság elé került, amely kimondta:

— A lakások elosztásáról és bérletéről szóló kormányrendelet értelmében vállalati bérlet juttatása esetén, az

azzal rendelkező állami szerv kikötheti: ha a bérlo a vele fennálló munkaviszonyát meghatározott időn, de legfeljebb tíz éven belül megszünteti, a lakásra nem tarthat igényt, csak szükségel-helyezésre. Ebben az esetben a felek a cserélakásra vonatkozó igényt kizárták, és a

szerelő ennek tudatában költözött be. A szerződésben foglalt kötelezettségének a dolgozó nem tett eleget. munkaviszonyát a vállalt idő előtt megszüntette, ezért a lakás kiürítésére kellett kötelezni. Ezenkívül rosszhiszemű, jogcím nélküli lakás-használónak minősül, aki nem tarthat igényt arra, hogy elhelyezkedéséről volt munkaadója gondoskodjék.

Kártérítés a méhekért

Az egyik mezőgazdasági termelőszövetkezet — öszi-barackosában 60–70 holdon permetezést végeztek. A fák még nem virágoztak, de a köztük levő mandulafák már virágban voltak. A gyümölcsös egy nyugdíjas méhészlakásától mintegy 600–800 méterre fekszik. A permetezés következtében a méhállományban tömeges pusztulás történt, amit a használt szerek okozott.

A nyugdíjas kárának megtérítéséért a tsz ellen pert indított. Az alsó fokú bíróságok ítéletei ellen emelt törvényességi óvárra az ügy a Legfelsőbb Bíróság elé ke-

rült, amely azokat hatályon kívül helyezte és a másodfokú megyei bíróságot új határozat hozatalára utasította.

— A növényvédelemről szóló rendelkezés megszegése miatt a tsz a felelősség alól nem mentesülhet — hangzik a határozat. Jogszabály szerint ugyanis virágzás tartama alatt a gyümölcsfákat méhekre veszélyes növényvédőszerrel kezelni tilos. Márpedig a szövetkezet által végzett permetezés idején az öszi-barackosban levő mandulafák már virágoztak. A tsz arra hivatkozott, hogy a kár bekövetkezésében a méhészt is közrehatott azzal, hogy a kasokat a várható permetezés előtt nem zárta be, illetve nem szálította veszélytelen helyre. Holott a permetezés idejét és helyét a községi tanácsnál a szövetkezet szabályszerűen bejelentette.

— A bíróságok a bejelentés megtörténte vonatkozó adatokat a községi tanácstól beszerezték. Ezekből megállapítható volt, hogy a tsz a barackosban tervezett permetezést a tanácsnak írásban valóban bejelentette. A levélre, a tanácsnál rávezetett kézírás szerint, az intézkedés megtörtént. Nincs azonban tisztázva, hogy az érdekelteket tájékoztatták-e. A nyugdíjas ugyanis azt állította: nem kapott értesítést, és hangosbémondón sem figyelmeztették. Tehát újabb meg kell keresni a községi tanács vb. szakigazgatási szervét, vagy esetleg a tanács ügyintéző tanúkénti kihallgatásával tisztázni kell, hogy a méhészt hogyan és mikor értesítették a permetezésről, s volt-e lehetősége arra, hogy a kár elhárítása érdekében a szükséges intézkedést megtegye.

„Az anyag én vagyok...”

Levélrészlet... „Tisztelt Szerkesztőség! Azzal a kérelemmel fordulok a szerkesztőséghez, hogy szeretnék ösmeretséget kötni olyan riportterrel, aki fölkeresné, s az általam megélt események rögzítésében segítené... Mint a helyi párt-szervezet egyik alapító tagja, sokat tevékenykedtem a mozgalomban. Erttem el eredményeket, követtem el hibákat... Szeretném az átélt élményeket megörökíteni az utókor számára. Magnószalag, mikrofon van. Az anyag én vagyok... 76 éves vagyok... Maradok elvtársi üdvözléssel: Ballók Ferenc.

Ricse, Rákóczi u. 14. A hirtelen ránk tört nyári kánikulából a hűvös, tiszta szobába menekülünk. Földes, homokkal felszórt szoba, kisablakos, a házon látszik, régen épült. A szoba falán képek, egyik másik barnult, fakult. Az egyiket sokáig bámulom. Szép, szöke kislány néz rám, angolszász szabású ruhában.

— En vagyok — mondja. Arcom kétérdű, mert hozzáteszi: — Ez még kint készült Amerikában. En ugyanis Pittsburgban születtem...

Hogy is írta a levelben? Hetvenhat éves vagyok. A képen ez a gyerek viszont, olyan 4 év körüli. A 72 év különbség jele ez a mostani ősz haj, a pirosproszgas arc, a kis bajusz. És persze a ráncok! Nem csoda, hogy nincs semmi hasonlóság. De hogy született ez a ricsei ember Amerikában? Persze! A szülők nyomora, a kivándorlás, a kis vagyonyszerzés óhajja. S ennek nyomán Ballók Ferenc személyi igazolványában ez áll: született 1903. május 31-én Pittsburgban.

Beszélgünk. Sokat és sokfelől. Nehéz gyermekkorról, gyermeknap-számról, felkonvencióról, a család apránként gyarapodó homokföldjéről, apja katonaságáról, fogságáról. 1919-ről, az első mozgalmi tevékenységéről, a plakátok ragasztásáról, a röpcédulák osztogatásáról, a kommunista párt-szervezet megalakításáról, amit 1944. december 10-én négyen, Borsai István, Deák Samu, János, S. Tóth Tibor és ő, Ballók Ferenc hozott létre.

Leírok néhány szép, tűnődesre készítő gondolatot: — Szerettem mindig az ösztönöset. Amit úgy éreztem, ki kell mondani, kimondtam, emiatt többen összeférhetetlennek tartottak.

Amikor a pártba belepertem, addigra a család összevált. 13 hold földet. Sokan megkérdezték akkor: földed van, s te mégis a kommunizmust választod? Azt kérdezte tőlem Hajdu János is. Királyhelmeccen: miért akarok a párt tagja lenni? Azért Hajdu elvtárs, mert eddig csak elnyomás alatt éltünk és én szeretnék részt venni olyan társadalom építésében, ahol majd ez megszűnik.

A fiatalok egy része nem szereti, ha felidézem a múltat, a nehéz, küzdő, mes éveket. Affele predikációnak tartják.

Ekkorára már belőlem is kikiváncsokoz az a kérdés, ami bennem motoszkál azóta, amióta elolvastam a szerkesztőséghez küldött

levelét: miért akarja megörökíteni az emlékeit?

A tv. tetejéről egy könyvet vesz elő. Odanyújtja, s mondja, olvassam el a címet. Ritka, hosszú cím: „Emlékl hagyom az unokáknak, dedunokáknak, lássák, hogyan éltünk, hogy az ő életük szebb legyen egyszerű”.

Szép gondolat. S amíg ennek hatása alatt állok, szóval folytatja:

Sokan vagyunk ilyek, akiknek az életét nem örökölték meg semmi. Csak dolgoztunk, tettük a dolgunkat, hol jól, hol kevésbé, de arra ez ideig nem gondoltunk, hogy mindazt, ami velünk történt, le is kellene írni. Eből én, mi, nem hasznoltunk akarunk húzni, sokkal inkább tanulságot adni.

Hetvenhat éves. El kell hinnem neki.

Élettörténete, annak megörökítése azonban úgy gondolom, elsősorban a helyiek, a ricseiek jussa. De kérdés: az ott élőknek kell-e ez a juss? Jelent-e, jelenthet-e számunkra valami tanulságot? Ók nálam minden bizonnyal jobban tudják.

Hajdu